

draagt dus ruim 10 à 17 en zonder Kokmeeuwen en Visdiefjes ruim 2 à 3.

Opvallend is voorts, dat soorten als Graspieper en Rietzanger, althans tussen 1966 en 1968, als broedvogels ontbraken. Op de voorjaarstrek, maar ook in de nazomer en de vroege herfst kunnen van deze soorten zeer grote aantallen aanwezig zijn. Dit is ook het geval met Fitis, Snor, Tjiftjaf, Gekraagde roodstaart en Kleine karekiet.

Resumerend komen we tot de volgende conclusie. Het gebied biedt thans nog een gunstige verscheidenheid aan biotopen, geschikt voor een groot aantal vogelsoorten. Indien de tegenwoordige toestand van het gebied gehandhaafd zou blijven, dus wat betreft ligging, rust enz., zou een blijvend rijk vo-

gelleven gewaarborgd zijn. Helaas is dit niet het geval. Het gebied zal in de naaste toekomst verdwijnen en het baltsgeroep van futen en sterns en allerlei andere vogelgeluiden zullen plaats moeten maken voor het lawaai van autoclaxons, scheepstoeters en misthoorns. En hiermede zal dan weer een belangrijk vogelbiotoop verdwenen zijn. De futen, meeuwen, sterns en al die andere vogels zullen dan hun weg wel weer vinden, althans dat hopen wij.

Inmiddels heeft onze avifaunistische studie van dit gebied ons veel geleerd en wellicht kunnen de hier opgedane ervaringen van pas komen bij het creëren van nieuwe vogelbiotopen in de nog te stichten IJsselmeerpolders.

Pestvogel-display

E. J. VAN IJZENDOORN.

Op 24 januari 1968 zaten er 's middags in de achtertuin van ons huis, aan de binnenduinrand te Santpoort-Zuid, twee Pestvogels die nog maar weinige zwarte besjes van een alleenstaande liguster te verorberen. Van achter het huiskamerraam sloeg ik het tafereel in een winters zonnetje gade. De vogels hadden ieder een gelijke hoeveelheid rode „lak” op hun vleugels. Na een minuut of vijf achter elkaar besjes te hebben geplukt, vloog één van de twee in een nabijzijnde kale boom, kort daarop gevolgd door de andere vogel, die naast hem ging zitten, zijn kop en hals opzij draaide en een bes in de snavel van zijn partner stopte, die deze dan doorslikte. Dit herhaalde zich enige keren, waarbij de ene Pestvogel telkens naar de liguster vloog om daar een bes te plukken en na terugkeer te offeren aan de andere vogel. Na enkele malen de bes te hebben aangepakt gaf de ontvanger

echter, tot mijn verbazing, de bes direct weer terug aan de gever, die deze prompt weer retourneerde en zo omgekeerd! In totaal veranderde de bes op deze wijze vijf of zes keer van „eigenaar”. Deze serie handelingen herhaalde zich drie maal, waarbij de vogels verder geen bijzondere bewegingen maakten. Geluid hoorde ik alleen toen ze, na ongeveer tien minuten, wegvlogen.

Aanvankelijk meende ik te maken te hebben gehad met „courtship-feeding”. In verschillende Engelse ornithologische publikaties (1, 2) vond ik beschrijvingen van het door mij waargenomen „besjes ruilen” van *Bombicilla garrulus* (L). Hierin wordt dit gedrag zonder meer beschouwd als een vorm van „courtship-feeding”, ofschoon het (zoals in mijn geval) plaats vond in de wintermaanden, terwijl „courtship-feeding” daarentegen gewoonlijk pas plaats vindt vlak voor of gedurende de copulatie-periode (bij

Pestvogels pas laat in het voorjaar), terwijl de houdingen en het gedrag van mannetje en vrouwtje dan meestal zijn als van een oudervogel die zijn jong voert. De Pestvogel die het initiatief nam voor het besjes voeren behoeft geen mannetje te zijn, noch de ontvanger een vrouwtje, aangezien bij seksueel monomorfe soorten het vrouwtje soms het mannetje voert. Ook is mogelijk dat beide mannetjes of beide vrouwtjes waren. A. Cleveland Bent (4) schrijft dat het doorgeven van een bes door twee of zelfs een hele rij vogels zich mogelijk uit „courtship-feeding” heeft ontwikkeld. C. M. Stevens (5) nam bij de Amerikaanse pestvogel (*Bombycilla cedrorum* Vieillot) waar, hoe een aantal exemplaren appelbloesem-

blaadjes 12 à 15 keer aan elkaar overgaven, totdat het tere blaadje dusdanig gehavend was dat het niet meer gebruikt kon worden en door een van hen werd opgegeten. Verder schrijft hij dat zeker gedurende de tijd dat hij de vogels observeerde hun gedrag geen waarneembare samenhang had met de balts, hoewel indirect het paar seizoen ervoor verantwoordelijk had kunnen zijn (mei 1909). De keuze van een partner geschiedde geheel toevallig en „ongeïnteresseerd” en na afloop scheidden de vogels even toevallig. Het is duidelijk dat dit interessante aspect van het pestvogelgedrag nog niet goed verklaard is, zodat meer publikaties over dit volgens C. W. Lewis (3) regelmatig voorkomende gedrag gewenst zijn.

Litteratuur:

1. Witherby, H. F. e.a., 1941. The Handbook of British Birds, Vol. V: 264.
2. Raines, R. J., 1947. British Birds XLI: 9.
3. Lewis, V. C., 1949. British Birds XLII: 387.
4. Cleveland Bent, A., 1911. Life histories of No allies. Order Passeriformes. U. S. National Museum.
5. Stevens C. M., 1911. Life histories of North American wagtails, shrikes, vireos and their allies. Order Passeriformes. U. S. National Museum: 81-83.

Vragen en korte mededelingen

Aanvullende gegevens over de verspreiding van de Laatvlieger, *Eptesicus serotinus* (Schreb.), in Nederland. In de juli/augustus-aflevering van 1968 van dit tijdschrift gaf Braaksma (1) een overzicht van de verspreiding van de Laatvlieger in ons land. Aansluitend op dit artikel worden hier een aantal gegevens vermeld die aan de aandacht van de auteur ontsnapt zijn of onjuist zijn weergegeven. Alle gegevens hebben betrekking op oostelijk Nederland.

Allereerst enkele opgaven uit de IJsselstreek. In Deventer (2) werd de Laatvlieger door mij meermalen waargenomen, zowel in de zomer- als wel in de wintermaanden. Een verongelukt dier in mijn collectie is gedateerd 31 augustus 1953. Eveneens bevindt zich in mijn collectie de mum-

mie van een Laatvlieger die gevonden werd te Wilp (Gelderland), 15 juli 1955.

In Welsum (gemeente Olst) vond ik op 30 juli 1957 een levende Laatvlieger in een kleine kolonie Grootoorvleermuizen. Een achtste geval dus van vreedzame co-existentie van beide soorten (4).

Naast een groot aantal schedels van Laatvliegers, die in 1955 werden gevonden bij de restauratie van de Nederlands Hervormde Kerk te Olst (3), een vondst die door Braaksma juist werd aangehaald, werd één schedel gevonden in een braakbal van een Kerkuil. Deze Laatvlieger werd geslagen in de periode 18 december 1958 - 17 januari 1959. Het betreft hier dus één vondst en niet twee zoals Braaksma vermeldt.

Van een jachttopziener ontving ik een Laatvlie-